



מלוך יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט  
מדברות קדשו ותורתו של  
רבי דוד חי אבן עזרא שליט"א

# מילה רא חדה

חֲדָהּ אֶת הָאֶזְרִי יִתָּא  
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

## השמחה בחג הסוכות משפיע פרנסה לכל השנה

טירחה ראויה כדי לזכות לפרנסה, וכמאמר העולם 'מה לא עושים בשביל פרנסה'. ואפשר להוסיף עוד רמז לענין הפרנסה הנשפע בחג הסוכות, דכתיב (תהלים טז יא) 'תודיעני אורח חיים, שובע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח', ובמדרש (ויק"ר ל ב) דרשו פסוק זה על חג הסוכות, אל תקרי 'שובע' אלא שבע שמחות, והכוונה לבע מצות שבחג, ד' מינין שבלולב, וסוכה, וחגיגה, ושמחה. והנה הרה"ק ר' יוסף מקאסאן ע"ה כתב, שסופי תיבות 'נעימות בימינך נצח' הם חת"ך, וכן האותיות הקודמות בלי הסופי תיבות שהם נעימו בימי"נ נ"צ בגימטריא חת"ך. ואין זה אלא ללמד שהשמחה בימי הסוכות משפיעה וממשיכה שפע טוב ופרנסה טובה על כל העולם על ידי השר הממונה חת"ך.

### השפעת הפרנסה בחג הסוכות בזכות יעקב אבינו

יסוד ענין הפרנסה הנשפע בחג הסוכות נראה לבאר על פי דברי ה**טור** (או"ח סי' תיז) ששלשת הרגלים הם נגד שלשה אבות, פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וחג הסוכות כנגד יעקב אבינו. והלוא מצינו בתורה הקדושה שיעקב אבינו ע"ה התפלל על הפרנסה, באמרו 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש' (לעיל כח כ), ועל כן בחג הסוכות זמן שמחתנו שהוא כנגד יעקב אבינו אכן הקדוש ברוך הוא ברחמיו וחסדיו המרובים מזמין פרנסה ברווח ושפע טוב לזרעו של יעקב.

### מידת התפארת של יעקב אבינו מכריע לטוב ומשפיע פרנסה

והנה מידתו של יעקב אבינו מדת התפארת שהוא קו הממוצע, והוא מכריע בין מידת החסד של אברהם אבינו למידת הגבורה של יצחק אבינו, ועל שם זה נקרא בפסוק 'איש תם', אי"ש ראשי תיבות י"מין ש'מאל א'מצע, שהוא כולל את כל האבות הקדושים, ובתיבת אי"ש שעולה בגימטריא אמצע"ע ימ"ן נרמז שהאמצעי נוטה לצד הימין להכריע לטוב כמו שכתב באמרי נועם (תולדות ד"ה בפסוק מכרה כיום), ולכן מאז ומתמיד בזכות יעקב אבינו נשפע משמי מרום שפע טוב.

הם זמן שמחתינו, שנצטוונו עליהם בתורה הקדושה שלש פעמים לשמוח בכל שבעת הימים, ומזה נלמד גם אנחנו לתמיד שהדרך להמשיך השפע הטוב ממרום הוא על ידי שהאדם בשמחה. ואף שקשה לו לאדם להיות בשמחה כל זמן שאין הפרנסה שרויה במעונו, מכל מקום יתחזק בעצמו להסיח דעת ממחסורו ולשמוח בחלקו, וכמו שאמר בעל האמרי אמת מגור ע"ה לחסיד שהתאונן בפניו איך יוכל לשמוח כאשר הוא מחוסר פרנסה, והשיב לו רבו שכל

וְשִׂמְחָתָ בְּחַגְגָּךְ... וְהֵייתָ אִתָּה שְׂמֵחַ (דברים טז, יד-טו)  
איתא בשם הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו"ב ע"ה שעצבות מקלקלת את הפרנסה, ולכן יראה כל אדם שיהיה בשמחה. ונרמז הדבר בתורה, שסופי תיבות 'והיית איתך שמח' (דברים טז טו) הם 'חת"ך', שהוא השר הגדול של פרנסה. בכלל דברי הרבי ר' ברוך ע"ה ניתן לומר, שדווקא משבעת ימי הסוכות נמשך פרנסה לכל השנה על ידי שם חת"ך, מאחר שימים אלו

## מילתא דפליאה

### בשביל מצות סוכה ואתרוג צריך שיהיה לצדיק מעות בריוח

בבואנו לעסוק בענייני עולם הזה עולה בלבנו תהייה רבתי, הכיצד נלך במשעול צר שכזה כרצון ה'. על כך השיאנו רבינו הקדוש בעל הנועם אלימלך (ליקוטי שושנה ד"ה טעמו) עצה טובה, והיא הנאמר בתהלים (לד ט) 'טעמו וראו כי טוב ה', ופירש, כי בכל טעימה שטועם באכילתו ובשאר ענייני העולם, וכן בכל ראייה שרואה ומביט בעולם, ישכיל שיהיה למטרה אחת ויחידה והיא 'כי טוב ה', כלומר, להכיר ולהבין מזה רוממות ה' וטובו על בריותיו.

### אשריך בעולם הזה כדי שיבוא על ידו הטוב לעולם הבא

עוד פירש בדרך זו (שם ד"ה אשריך) הנאמר (תהלים קכח ב) 'אשריך וטוב לך', ואמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) 'אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא', וביאר, כי מה שטוב לצדיק בעניני העולם הזה, הוא הכל כדי שיבוא על ידו לעולם הבא, כי הדברים הצריכים לעולם הבא הם התורה והמצות, והם אינם יכולים להעשות ולהפעל אם לא שיש לו כל צורכי עולם הזה בריוח, למשל, הכנסת אורחים, סוכה ואתרוג, ציצית, מזוזה, אשה ובנים וכדומה להם, ובשביל זה צריך שיהיה לצדיק מעות בריוח. וזהו 'אשריך' פירוש מה שיש לך טוב בעולם הזה אינו עיקר הכוונה, כי אם 'וטוב לך' לעולם הבא.

ובאופן זה יכול האדם להשתמש בכל ענייני עולם הזה רק לרצון ה', כי כאשר כל מטרתו ומגמת פניו הוא לאהבת עולם הבא, כבר לא ירגיש בזה את טעם העולם הזה, כפי שכתב בחובות הלכבות (שער חשבוה"נ פ"ג): 'וכבר אמר אחד מן החכמים, כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא יתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'. ממילא כשכל מבטו וטעיותיו בעולם מכוונים רק כדי לדעת מהם 'כי טוב ה', וכל אשר יש לו בעולם הזה הוא בעבור ענייני עולם הבא, כבר לא יוכל לטעום בהם טעמי עולם הזה ותאוותיו.

# ברזא דאח"ד

## רמזים נפלאים על סדר הפרשה

### הטעם שכוונה מעכבת במצות סוכה

שבכל יום יש את הכוח לדרוש ולבקש לבוא אל ה' יתברך, וגם הכוח להתקדש נשאר בכל יום ויום כמו שנרמז בפסוק (שמות יט י) 'וקדשתם היום ומחר', וכך יזכה בכל יום לבוא אל ידיעת ה' ולהשיב הדברים אל לבבו, כמו שכתוב (לעיל ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים'.

ובתוספת ביאור כתב **בנחמד ונעים להרה"ק מקאסוב ע"ה** (פרקי אבות אות לד) כי באמת עיקר כוונתו יתברך כדי לסייע בידו להטות הבחירה לטוב, אמנם כדי שלא לעורר את הסטרא אחרא לקטרג על סיוע ה' יתברך בידו, לפיכך הוציא דבריו באופן המשתמע גם בלשון צווי, אבל עיקר כוונתו להיות כמסייע לבניו האהובים לבחור בחיים. וזה שאמר הכתוב **ובחרת בחיים** בלשון עתיד ולא אמר בלשון ציווי 'בחור בחיים', והכוונה היא עתיד אתה לבחור בחיים, כי לולא זאת לא היתה תקומה חס ושלום לישראל, כי היה קשה מאד להטות הבחירה לטובה, וה' יתברך חשבה לטובה לנו לסייע בידו.

הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום', וכתוב **למען תחיה**, שתהיה קיום התורה ומצוותיה לשם כוונה זו, שיידע האדם שכל חיותו תלויה בקיום התורה, וכוונה זו מעכבת בקיום התורה, וכל בחירתו בקיום המצוות יהיה 'למען' יזכה על ידי כך לחיים האמתיים, כי מבלעדי התורה חיו אינם חיים.

#### סיוע מהשמים לבחור בטוב

ולשון הכתוב **ובחרת בחיים** משמע שיש סיוע מן השמים למי שבחר בדרך החיים, ואף שהבחירה חופשית היא ביד כל אדם לטוב ולהיפך, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג:): הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, מכל מקום הקב"ה מסייע בידו לבחור בטוב בכך שהוא מצוה עלינו לבחור בחיים, ומי שמקשה ערפו ובוחר ברע הרי הוא פועל נגד גזירת ה'. ובכל יום ויום יש בכוח האדם לזכות לחיים ורוחניים, כמו שאמר הכתוב 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', היום' היינו שבכל יום ויום אפשר להגיע לדבקות בה', וכן כתוב (ישעיה נח ב) 'ואותי יום יום ידרושון',

**למען ידעו דרתיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל** (ויקרא כג, מג).

כתב ה"ח (או"ח סי' ח אות ז) שבג' מצוות נאמר 'למען', ציצית תפילין וסוכה, וקיום המצוות האלו הוא כדי לקיים את הטעם האמור בהם, מצות ציצית היא 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי' (במדבר טו מ), מצות תפילין היא 'למען תהיה תורת ה' בפיה' (שמות יג ט), ומצות סוכה היא 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' (ויקרא כג, מג), וכיון שפירשה התורה שקיום מצוות אלו הוא לתכלית זו, על כן כוונה זו מעכבת במצוות אלו, ומן התורה צריך לכוון בשעת קיום המצוה את הכוונות הנ"ל.

#### ידע האדם שכל חיותו מכוח קיום התורה

ולפי דבריו אפשר לפרש גם את הפסוק (דברים ל, יט) **ובחרת בחיים למען תחיה**, שיבחר האדם בחיים אמיתיים של התורה כדי שעל ידי יזכה לחיות, כי לולא קיום התורה אין לאדם חיות כלל, כמו שכתוב (לעיל ד ד) 'ואתם

### חגי תשרי כנגד מחשבה דיבור ומעשה

דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה', וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו יעזוב דרכיו הרעים, יבכה יתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ואז התשובה ביתר שלימות.

והיהודי הרוצה לחזור לבוראו עומד לו כח גדול מלעילא, שהרי כלל גדול למדונו חז"ל (שבת קד.) 'הבא לטהר מסייעין אותו'. וכתב החתם סופר (ראה ד"ה לשכנו) שיש בידו הבטחה, אם ידרוש ויבקש את הקדושה בוודאי יבוא לזה. ודרש זה בפסוק (לעיל יב ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שהוא על דרך מה שאמרו בגמרא 'הבא לטהר מסייעין אותו', שאם רק תדרוש לבוא 'לשכנו', תהיה בטוח 'שתבוא שמה', כי ישלח מקודש עזרך.

לחלק הקופה לעניים. וראה בכיסא דוד להחיד"א (דרוש ז) שבעלי צדקה זוכים לחסות בצל השכינה כמו שכתוב (תהלים לו ח) 'מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיק יחסיון' (רות רבה ה ד), וכן ביציאת מצרים זכו לענני הכבוד כי קבלו עליהם לגמול חסדים, אם כן בחג הסוכות שאנו יושבים בסוכות זכר לענני הכבוד ראוי להרבות בצדקה כדי שנזכה לחסות בצלו יתברך], ועל ידי עבודת הזמנים הללו זוכים לתשובה במחשבה ודיבור ומעשה.

וכן חודש מרחשון הוא השלמה לעבודת התשובה של חודש תשרי, וזה שנקרא חודש מרחשון 'בול', ראשי תיבות ב'פיק ו'בלבבך ל'עשותו, רמז להשלמת התשובה בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה.

סוף דבר יש לכל אחד לדעת כי הוא סך הכל אדם בשר ודם ולא הכל יכול להגיע למעשה ממש, אך על כך הם

הנה נקבע הזמן לעבודת התשובה במועדי חודש תשרי, בראש השנה ויום כיפור וסוכות, והם מיוחדים לעבודת התשובה כראוי [בראש השנה ויום כיפור הוא זמן תשובה מיראה מאימת הדין, ובחג הסוכות הוא זמן תשובה מאהבה בשמחה ובטוב לבב (קדושת לוי לשבת תשובה). ויסוד הדברים בשער הכוונות (חג הסוכות הקדמה): יש חיבוק של 'שמאלו תחת לראשי', ונקרא דחילו יען כי הוא שמאל, וזה נעשה מן ראש השנה עד יום הכפורים וכו', ואחר כך בסוכות אז הוי רחימו סוד חיבוק של הימין 'וימינו תחבקני', ראש השנה הוא יום מיוחד לתפילה, ויום כיפור הוא הזמן המובחר לתשובה, וסוכות הוא זמן להרבות בו בצדקה [חג הסוכות בזמן האסיף הוא זמן מתנות עניים (רש"י סוכה מז. ד"ה שיר). ובפרי עץ חיים כתב (חג הסוכות פ"ג): ערב סוכות יש להרבות בצדקה [וכו'] ויש

### במה שחסידיים ואנשי מעשה היו אומרים בשמחת בית השואבה

תתענג נשמתי בגן עדן בזכות המצוות שאצליח לצבור. עזוב את נפשי והניחה לי לדאוג ולצבור אוצרות בטרם יבוא זמן שלא יועילו, 'כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאלו אשר אתה הולך שמה' (קהלת ט י).

#### 'דין' על מעשה העבירה 'חשבון' על הזמן שיכול היה לסגל

##### מצוות

מעתה נבוא לבאר מה שאמרו חז"ל בפרקי אבות (פ"ג מ"א) 'ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'. וכבר עמדו המפרשים לבאר מהו הדין ומהו החשבון שאמר התנא, לכאורה משמעות אחת לשניהם. וביאר הגאון מוילנא ע"ה (שנות אליהו לקוטים) כי אכן שני דברים רצה התנא להשמיענו: 'דין' - שדנין אותו על שעבר עבירה. 'חשבון' - שבשעה שעשה העבירה יכול היה לעשות מצוה או ללמוד, שמחשבים העתים ורגעים שהיו לריק ומענישין אותו על זה, מלבד שעונשין אותו על העבירה גופה שעשה. ובדברינו ניתן להעמיס עוד בכוונתו, כי מחשבים עם האדם את הזמנים בהם יכול היה לעסוק בתורה ומצוות וחטא בהם, ואם חזר בו אך בזקנותו הרי שיחשבו את הימים שבהם יכול היה לשוב קודם בוא ימי הזקנה, ובאטימות לבו בחר להמירם בהבלים וחטאים, ומשכך הפסיד זמן יקר ועצום. והוא הדבר שבא התנא הקדוש לעוררנו, 'הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה וכו' ודע לפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון, שכאשר ישיב אל לבו בהסתכלות ובהתבוננות שיבוא יום ויצטרך לתת חשבון על הימים שאיבד, יבין עד כמה ראוי לו לשוב בהקדם כדי שיוכל למלאות ימיו בתורה ומצוות.

עוד ימים בתורה ועבודה. ואם תאמר מהי הנחיצות, הלא יבוא יום ואקיים את התורה והמצוות בהידור. אין הדבר נכון כלל וכלל, שהלא גם אם ינצל אדם כל ימיו בשלימות, עדיין אין זה כי אם טיפה מן הים לשנים בהם תתענג נשמתו בגן עדן בזכות אותם המצוות, שכן כמה הם ימי חלדו של האדם, לעומת שנותיו בעולם הבא. כדברי מר עוקבא (כתובות סז): שקודם פטירתו ביזבז מחצית ממונו באמרו 'זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא', ופירש רש"י: 'צידה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יוצא לה'. לפיכך כפי שימלא האדם יותר ויותר את כליו בצידה לדרך, כך יכול להיות בטוח בדרכו.

המקום בו יכול לקחת עמו צידה לדרך הארוכה הוא רק בעולם הזה, שמתוך קושי והסתר עובד את ה' ומתגבר על יצרו, ואוסף לאמתחתו אוצרות מצוות ומעשים טובים. ובכך מכין ומזכך נשמתו לשוב אל בית אביה להנות מזיו יקרו ושכינתו. אם כן מי פתי להעביר רגע מימיו בלא שישוב אל בוראו ויעבדנו בלב שלם, ובודאי שלא ימתין לימי הזקנה ויאבד זמן יקר ונחוץ.

#### שתי סיבות לדחיית טענות יצרו הרע

אשר על כן, אף אם יבוא היצר הרע לפתותך ולגנוב את לבבך, באמרו: 'הלא החיים לפניך שמח בני מאשר תמצא, ובבוא ימי הזקנה או אז שוב בתשובה שלימה ותן כל כוחותיך לעבודת ה'". ראשית, הקהה את שיניו בדברי חז"ל 'אשרי איש' - שעושה תשובה בעודו איש, כי כששב בזמן שכבר כוחות גופו אינם כבעבר, הלא אינה תשובה מעולה. ובכלל, גם אם אנצל כל ימי בשלימות, עדיין לא אבוא כי אם לטיפה מן הים לשנים בהם

אמרו חז"ל: בשמחת בית השואבה היו חסידיים ואנשי מעשה אומרים 'אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו' (סוכה נג).

וברש"י: 'שלא עברנו עבירה בילדותינו, לבייש את זקנותנו'. שעוד קודם הגיעם לזקנה שבו בתשובה שלימה ולא התביישו בזקנותם, שעתה אף אם ישונו בתשובה לא תהיה תשובתם שלימה ומעולה.

וממעמד קודש זה שמשם שואבים רוח הקודש, יצאה הקריאה לכל אחד ואחד שיתעורר לשוב בעודו בכוחותיו, דאיתא שם 'אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב ומחול לו', ופירש המהרש"א (ח"א שם): דשתי כיתות הזקנים שזכר, הם אומרים על אלו שעדיין ילדים ולא חטאו עדיין, אשרי להן, ומי שחטא ועדיין בילדותו - ישוב אז ומחול לו, כי התשובה בילדותו מעולה ביותר כמו שאיתא 'אשרי האיש וכו' כשהוא עדיין איש.

והוא שדרשו בזה הקדוש מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, שהתורה מזהירה את האדם מפני שיבה קודם שיבואו ימי השיבה שלך, תקום שוב בתשובה שלימה ותהיה קומתך שלימה, והדרת פני זקן כי זהו ההידור של ימי הזקנה שלך. כי לאחר מכן כשכבר אין כוחותיך במותניך לעשות עבירות ואז תשוב בתשובה לא תהיה זאת תשובה שלימה וטובה.

#### ככל שמקדים תשובתו יכול להרבות אוצרו בתורה ומצוות

ובאמת, אם נתבונן בדבר נראה, כי גם לולא הסיבה שהתשובה בימי הזקנה פחותה במעלתה מימי עלומיו, היה מתחייב הדבר מצד ההגיון שבו, שככל שיקדים לשוב בתשובה יוכל למלאות

### צל הסוכה רומז לשמות הקדושים הוי"ה ואדנ"י

לישב בצל השמות הקדושים, אבל עוד רמז יש בשבתנו בהיקף דפנות הסוכה להישמר משרי האומות שלא יוכלו להרע לנו. וכעין זה גם מצות ארבעה מינים, שהלולב ומיניו רומזים לד' אותיות שם הוי"ה, ומאידיך בכוח מצות סוכה זוכים להבריא רוחות רעות וטללים רעים כדאיתא בגמרא (סוכה לז:).

ולא יהיה, לסייע בידנו לקבל עול מלכות שמים ולהצילנו מן החיצונים. כמו מצות סוכה שצל הסוכה רומז לשמות הקדושים הוי"ה ואדנ"י שעולים בגימטריה 'סוכה', ובישיבת סוכה זוכים

בספר סידורו של שבת (ח"א שורש ז ענף א) מבאר את ענין הכוונה הראויה בקיום המצוות, שכל מצוה כוללת בתוכה כוח להגביר את הרוחניות מחד גיסא ולהחליש את הסטרא אחרא מאידך גיסא, ועל דרך דאיתא (מכות כד.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וטעם הדבר כי כל שאר המצוות באים בעבור אנכי

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל עיצוב ועימוד: שוקי קנר

